

Фізична освіта і спорт

УДК 796.056.26:351.85

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19357279>

**Програмно-нормативне забезпечення розвитку фізичної культури і спорту
осіб з інвалідністю**

Томашук Олена Григорівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії фізичного виховання та
рекреації, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 43025, м.

Луцьк, вул. Винниченка, 30,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1956-0265>

Індика Світлана Ярославівна

доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фітнесу та
циклічних видів спорту, Волинський національний університет імені Лесі

Українки, 43025, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30,

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0676-9227>

Деделюк Ніна Автономівна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри теорії
фізичного виховання та рекреації, Волинський національний університет імені

Лесі Українки, 43025, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9522-5055>

Романюк Віктор Петрович

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фітнесу та циклічних видів спорту, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 43025, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30,
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9328-9576>

Прийнято: 14.03.2026 | Опубліковано: 31.03.2026

***Анотація.** Дослідження спрямоване на аналіз та узагальнення програмно-нормативних засад розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні та за її межами в умовах оновлення законодавчої бази, а також на визначення шляхів удосконалення державної політики у цій сфері. У роботі використано теоретичний аналіз наукових джерел з проблематики фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, аналіз національної нормативно-правової бази, програмних та стратегічних документів, а також методи порівняльно-правового аналізу, систематизації та узагальнення. Встановлено, що сучасні програмно-нормативні засади розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні формують розгалужену систему, яка охоплює законодавчі акти, діяльність державних і регіональних інституцій, а також функціонування мережі закладів «Інваспорт». Визначено значення законодавчих змін 2025 року, зокрема виокремлення адаптивного спорту як самостійного напрямку державної політики. Проаналізовано зарубіжний досвід, що ґрунтується на діяльності міжнародних організацій, таких як ООН, ЮНІСЕФ, ІРС, а також на практиках країн ЄС, де інклюзивний спорт розвивається в умовах багаторівневого управління, партнерства та застосування інноваційних технологій. Порівняльний аналіз засвідчив необхідність модернізації української системи через посилення міжвідомчої взаємодії, розвиток доступної інфраструктури та впровадження інновацій у*

тренувальний і реабілітаційний процеси. Україна має достатній нормативно-правовий і організаційний фундамент для розвитку адаптивного спорту, однак подальший прогрес потребує узгодженості державних і регіональних програм, зміцнення інституційної взаємодії, інтеграції міжнародних практик, розширення інклюзивних форм участі та модернізації спортивної інфраструктури відповідно до принципів універсального дизайну.

Ключові слова: *фізична культура і спорт осіб з інвалідністю, адаптивний спорт, програмно-нормативне забезпечення, державна політика, інклюзивна інфраструктура, система «Інваспорт».*

Program and Regulatory Support for the Development of Physical Culture and Sports for Persons with Disabilities

Olena Tomashchuk

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate professor of the Department of Theory of Physical Education and Recreation, Lesya Ukrainka Volyn National University, 43025, Lutsk, 30, Vynnychenko Street,
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1956-0265>

Svitlana Indyka

Doctor of Sciences in Physical Education and Sports, Associate professor of the Department of Fitness and Cyclic Sports, Lesya Ukrainka Volyn National University, 43025, Lutsk, 30, Vynnychenko Street,
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0676-9227>

Nina Dedeliuk

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate professor
of the Department of Theory of Physical Education and Recreation, Lesya Ukrainka
Volyn National University, 43025, Lutsk, 30, Vynnychenko Street,
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9522-5055>

Viktor Romanyuk

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate professor of
the Department of Fitness and Cyclic Sports, Lesya Ukrainka Volyn National
University, 43025, Lutsk, 30, Vynnychenko Street,
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9328-9576>

Abstract. *The article analyzes the program and regulatory foundations for the development of physical culture and sports for persons with disabilities in Ukraine in the context of recent legislative updates and growing social needs. The purpose of the study is to investigate the current state of national policies, institutional mechanisms, and legal frameworks that determine access to physical activity, rehabilitation, and sports for persons with disabilities, as well as to compare them with international practices. The research applies theoretical analysis of scientific literature, examination of legal and strategic documents, comparative legal analysis, systematization, and generalization of key findings. The results demonstrate that Ukraine has established a substantial regulatory base supported by national and regional programs, while the recognition of adaptive sport as an independent policy area in 2025 significantly strengthened the strategic coherence of the sector. The study highlights the important role of the «Invasport» system, which forms the organizational backbone for providing inclusive and rehabilitation-oriented sports services. Attention is given to the challenges of interagency cooperation, fragmentation of regulatory acts, infrastructural constraints, and insufficient integration of innovative technologies. A comparative overview of international approaches—particularly those implemented by*

the EU, UNICEF, and the International Paralympic Committee—shows that effective models rely on multilevel partnerships, universal design standards, technological advancements, and sustainable funding. The conclusions emphasize the need to enhance coordination between state and regional stakeholders, expand inclusive sports programs, modernize infrastructure, and incorporate global best practices to improve the effectiveness of Ukraine's adaptive sports policy.

Keywords: *physical culture and sports for persons with disabilities, adaptive sport, program and regulatory support, state policy, inclusive infrastructure, Invasport system.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку українського суспільства проблема забезпечення рівних прав і можливостей для осіб з інвалідністю набуває особливої соціальної та наукової значущості. Важливу роль у цьому контексті відіграє фізична культура і спорт як ефективний засіб збереження та зміцнення здоров'я, соціальної інтеграції та підвищення якості життя осіб з інвалідністю. Наявні соціально-демографічні виклики, зумовлені зростанням кількості осіб з інвалідністю, у тому числі внаслідок воєнних дій, суттєво підсилюють значення фізкультурно-спортивної реабілітації як важливої складової державної соціальної політики. У цих умовах особливої уваги потребує аналіз ролі системи закладів фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт», а також програмно-цільових підходів до організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності на державному і регіональному рівнях.

Таким чином, необхідність комплексного осмислення програмно-нормативних механізмів розвитку фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю зумовлює актуальність даного дослідження та визначає його наукову і практичну спрямованість, яка посилюється також суттєвими змінами у нормативно-правовому полі України у сфері фізичної культури і спорту, що відбулися у 2025 році, зокрема законодавчим виокремленням адаптивного

спорту як самостійного напрямку державної політики. Оновлення законодавства актуалізувало потребу в комплексному науковому аналізі програмно-нормативних механізмів розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, їх узгодженості, ефективності та практичної реалізації на різних рівнях управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю залишається одним із ключових напрямів сучасних наукових досліджень. Зростання соціального запиту на інклюзивні та реабілітаційні практики, а також оновлення державної політики в умовах воєнних викликів зумовлюють активізацію наукових пошуків у сфері адаптивного спорту. Українські автори акцентують на потребі вдосконалення програмно-нормативних механізмів, посилення міжвідомчої взаємодії та формування сучасної моделі доступу осіб з інвалідністю до фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг.

У дослідженні В. Ворони, С. Лазоренка та Н. Петренка здійснено ґрунтовний аналіз планування фізкультурно-спортивних заходів у 2020-2024 роках, де наголошено на включенні з 2022 року заходів для ветеранів до Єдиного календарного плану та зростанні участі осіб з інвалідністю, отриманою внаслідок війни [1]. У працях С. Латенка та І. Хіміч акцентується на тому, що реабілітація ветеранів із бойовими травмами та психологічними розладами вимагає системної підтримки й залучення спортивних ресурсів [2]. Наукові дані Г. Лаврін та співавторів підтверджують позитивний вплив спортивних заходів на рухові, психоемоційні та соціальні аспекти реабілітації військових і цивільних осіб з інвалідністю [3].

Регіональні аспекти державної політики у сфері адаптивного спорту детально розкрито в дослідженнях Л. Козаченко та А. Костирко, які зазначають важливість диференційованого підходу до реалізації програм з урахуванням місцевих ресурсів і потреб громад [4]. Проблеми фрагментарності та

нормативної неузгодженості у сфері фізичної культури і спорту аналізує М. Саннікова, підкреслюючи необхідність формування цілісної концепції правового регулювання адаптивного спорту [5].

Значна увага в сучасних публікаціях приділена законодавчим новаціям. У статті Т. Забеліної розглянуто прийняття Закону України № 9485, яким адаптивний спорт уперше закріплено як окремий напрям державної політики; підкреслено його значення для формування програмно-цільових механізмів та розширення повноважень місцевого самоврядування [6]. Комплексний аналіз сучасного стану адаптивного спорту здійснено у роботі В. Откидача, Л. Сущенко та інших, де виокремлено проблеми інфраструктури, кадрового забезпечення та нерівності доступу в умовах війни [7]. О. Митчик і співавтори наголошують на тому, що роль адаптивного спорту у воєнний час істотно зростає, оскільки він стає ефективним інструментом фізичної, психологічної та соціальної реабілітації [8].

Питанню впливу адаптивного спорту на процеси компенсації фізичних і психосоціальних порушень присвячена робота О. Юшковської та А. Кіціса, які доводять, що дозовані навантаження сприяють активізації процесів реадаптації та покращенню комунікативних навичок [9]. У дослідженні В. Маринич та І. Когут порушено проблему збору даних для підвищення видимості груп, які стикаються з бар'єрами інклюзії, та проаналізовано міжнародний досвід реалізації інклюзивних політик у позашкільних закладах [10].

Отже, сучасний науковий доробок засвідчує, що хоча в Україні сформовано досить розгалужену програмно-нормативну базу розвитку адаптивного спорту, існує нагальна потреба подальшого вдосконалення механізмів реалізації державної політики, посилення міжвідомчої взаємодії, розширення інклюзивних програм та підвищення доступності спортивних і реабілітаційних послуг для осіб з інвалідністю

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених нормативно-правовим засадам та організаційним аспектам розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, низка важливих питань залишається недостатньо опрацьованою в сучасному науковому дискурсі. Насамперед потребує подальшого дослідження ступінь узгодженості оновленого законодавства щодо адаптивного спорту із практичними механізмами його реалізації на регіональному та місцевому рівнях. Недостатньо висвітленими є питання ефективності міжвідомчої взаємодії, зокрема у контексті співпраці секторів охорони здоров'я, соціального захисту, освіти та спорту. Окремої уваги потребує аналіз впливу сучасних викликів, зумовлених воєнними діями, на трансформацію потреб осіб з інвалідністю та відповідне оновлення державних і місцевих програм. Малодослідженими залишаються також механізми інтеграції європейського та світового досвіду у вітчизняну практику, зокрема у частині розвитку інклюзивної спортивної інфраструктури, підготовки фахівців та упровадження інноваційних підходів до фізкультурно-спортивної реабілітації. Усе це обумовлює необхідність комплексного наукового аналізу та подальшого поглиблення теоретичних і практичних підходів до вдосконалення системи фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета статті полягає в аналізі та узагальненні програмно-нормативних засад розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні та за її межами в умовах оновлення законодавчої бази, а також у визначенні шляхів удосконалення державної політики у цій сфері. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань: проаналізувати сучасний стан нормативно-правового забезпечення фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні; охарактеризувати діяльність інституцій, відповідальних за реалізацію державної політики у сфері адаптивного спорту; здійснити

порівняльний аналіз українського та зарубіжного досвіду розвитку адаптивного спорту; виявити ключові проблеми, пов'язані з узгодженістю нормативно-правових актів і практичними механізмами їх реалізації; окреслити напрями вдосконалення програмно-нормативних механізмів державної політики щодо розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна робить важливий крок у розвитку інклюзивного суспільства, розширюючи можливості для занять фізичною культурою та спортом осіб з інвалідністю. Наразі державними інституціями в Україні, що забезпечують формування та реалізацію політики дотримання прав та свобод, гарантованих особам з інвалідністю законодавством України та міжнародно-правовими актами є Адміністрація Президента України, Кабінет Міністрів України, Комітет Верховної ради України у справах ветеранів та осіб з інвалідністю, Фонд соціального захисту інвалідів, Міністерство соціальної політики України, Державна служба зайнятості, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти і науки України та інші [11].

Нормативно-правові засади розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні закріплені передусім у Законі України «Про фізичну культуру і спорт», який визначає загальні принципи державної політики у цій сфері, окреслює повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також гарантує право осіб з інвалідністю на фізкультурно-оздоровчу діяльність і фізкультурно-спортивну реабілітацію, доступу до спортивних споруд і занять у дитячо-юнацьких спортивних школах для дітей і молоді з інвалідністю. Держава сприяє розвитку адаптивного спорту, забезпечуючи створення умов для участі осіб з інвалідністю у спортивних змаганнях на всіх рівнях. Особливе значення мають статті 27 та 31 Закону, у яких регламентовано організацію занять адаптивним спортом за місцем проживання та діяльність центрів фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю [12].

Законодавче регулювання доповнюється системою підзаконних актів – указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України та наказами центральних органів виконавчої влади, які формують цілісну програмно-нормативну основу розвитку спорту осіб з інвалідністю.

В. В. Абрамов та М.В. Бублій зазначають, що одним з найважливіших факторів соціальної адаптації та реабілітації дорослих і дітей з інвалідністю є спорт. Безперечно спорт допомагає побороти накопичення негативних емоцій, зрозуміти можливості свого організму, відчувати психологічний комфорт, побудувати активне життя на основі позитивних емоцій [13].

У 1993 році з метою організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності серед осіб з інвалідністю, забезпечення їх фізкультурно-спортивної реабілітації, зміцнення здоров'я, активного залучення до суспільного життя, а також розвитку міжнародних молодіжних і спортивних зв'язків Міністерством у справах молоді та спорту України було створено спеціалізований державний заклад – Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт», діяльність якого спрямована на формування належних умов для реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, організацію фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, зокрема спорту вищих досягнень, а також здійснення заходів із фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю [14].

За даними офіційної звітності Українського центру з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» до системи закладів фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» входять: 25 регіональних центрів з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»; 2 міських центра з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»; 3 районних центра з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»; 25 дитячо-юнацьких спортивних шкіл для осіб з інвалідністю; 2 спеціалізовані дитячо-юнацькі школи для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву; 107 клубів фізкультурно-

реабілітаційної та спортивної спрямованості для людей з інвалідністю. Починаючи з 2022 року зазначена структура збережена і адаптована до умов воєнного стану [15].

Система «Інваспорт» співпрацює з національними федераціями та фізкультурно-спортивними громадськими організаціями, які працюють у цій системі, зокрема з фізкультурно-спортивними клубами й міськими обласними федераціями. Сьогодні діє 17 відділень із видів спорту для дітей з інвалідністю у звичайних дитячо-юнацьких школах [16].

Відповідно до національної Стратегії розвитку фізичної культури і спорту України до 2028 року, для осіб з інвалідністю проводяться різноманітні заходи, які спрямовані на їхню соціальну інтеграцію, фізичну реабілітацію, розвиток спортивних навичок та участь у змаганнях. Аналізуючи національну Стратегію, слід відмітити, що вона включає розвиток спорту для осіб з інвалідністю, як один з пріоритетів. В межах реалізації Стратегії заплановано заходи із залучення і підготовки кадрів для роботи зі спортсменами з інвалідністю різної кваліфікації; заходи матеріально-технічного забезпечення; заходи інформаційно-просвітницької і антидопінгової діяльності; заходи з відновлення спортивної інфраструктури з обов'язковою умовою їх доступності для осіб з інвалідністю [17].

Проблематика програмно-нормативних засад розвитку фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю в Україні набула особливої актуальності у 2025 році у зв'язку з оновленням законодавчої бази та виокремленням адаптивного спорту як самостійного напрямку державної політики.

Вагомий внесок у розуміння програмно-нормативних змін зроблено в офіційних аналітичних матеріалах Верховної Ради України, оприлюднених у 2025 році. У них зазначається, що ухвалення Закону № 9485 стало підґрунтям для формування ефективної системи розвитку адаптивного спорту як окремого напрямку фізичної культури, орієнтованого на фізичну, психологічну та соціальну

реабілітацію осіб з інвалідністю. Наголошується, що програмна реалізація зазначених положень має забезпечуватися через взаємодію державних, регіональних та місцевих суб'єктів управління у сфері фізичної культури і спорту. Таким чином, законодавчі зміни 2025 року розглядаються як важливий етап удосконалення нормативного механізму розвитку спорту осіб з інвалідністю [18].

Доповненням до парламентських матеріалів є офіційні роз'яснення Міністерства молоді та спорту України, у яких конкретизуються механізми реалізації нових законодавчих норм. У публікаціях 2025 року Міністерство визначає адаптивний спорт як пріоритетний напрям державної політики та підкреслює роль єдиного програмного управління у сфері фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю. Особлива увага приділяється включенню заходів з адаптивного спорту до державних і регіональних програм, а також розвитку безбар'єрної спортивної інфраструктури. Зазначені матеріали мають важливе значення для наукового аналізу програмно-нормативних засад розвитку галузі [19].

Суттєве значення для нормативного забезпечення фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю має постанова Кабінету Міністрів України № 1021, ухвалена у 2025 році. У цьому документі фізкультурно-спортивна реабілітація офіційно визначається складовою індивідуальних програм реабілітації осіб з інвалідністю, що створює правові підстави для системного залучення засобів фізичної культури і спорту у процес відновлення та соціальної адаптації. Постанова посилює міжвідомчу координацію та безпосередньо пов'язана з діяльністю системи закладів фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» [20].

Окремий напрям сучасних досліджень представлений узагальнювальними аналітичними виданнями громадських інституцій. Зокрема, у матеріалах Національної асамблеї людей з інвалідністю України систематизовано чинну

нормативно-правову базу реабілітації, у тому числі фізкультурно-спортивної, та розкрито механізми реалізації державних програм у цій сфері. Автори наголошують, що фізична культура і спорт мають розглядатися не лише як складова медичної реабілітації, а й як ефективний інструмент соціальної інтеграції осіб з інвалідністю [21].

Український досвід розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю демонструє поступове формування комплексної нормативної та організаційної системи, що відповідає сучасним вимогам інклюзивності. Водночас для більш глибокого розуміння тенденцій розвитку адаптивного спорту доцільно розглянути зарубіжні практики, які суттєво вплинули на формування глобальних підходів до забезпечення рівного доступу осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою та спортом.

У міжнародному контексті ключову роль у формуванні інклюзивної політики у сфері фізичної активності відіграють норми Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, а також стратегічні документи глобальних організацій. У Global Disability Inclusion Report 2025 підкреслюється, що участь у спорті є невід’ємною складовою реалізації прав людини, а ефективна державна політика повинна забезпечувати доступність та безбар’єрність спортивних послуг для всіх груп осіб з інвалідністю. У цьому ж документі зазначено, що інклюзія має розглядатися не як окрема галузь, а як комплексний принцип розвитку суспільства, що охоплює освіту, охорону здоров’я, інфраструктуру та спорт [22].

Значний внесок у розвиток світових стандартів інклюзивного спорту здійснено UNICEF у межах Disability Inclusion Policy and Strategy 2022–2030, яка орієнтує держави на створення інклюзивних освітніх та спортивних середовищ, впровадження універсального дизайну та інституційне зміцнення програм залучення дітей і молоді з інвалідністю до фізичної активності. UNICEF наголошує на необхідності підготовки тренерів та педагогів, а також розвитку

партнерств між державними структурами, громадськими організаціями та міжнародними інституціями [23].

Європейський досвід характеризується широким використанням двох моделей управління інклюзивним спортом: централізованої та децентралізованої. У брифінгу Європейського парламенту «Creating opportunities in sport for people with disabilities» наголошено, що Франція, Ірландія та Нідерланди реалізують загальнонаціональні стратегії розвитку інклюзивного спорту, тоді як Іспанія, Італія та Бельгія роблять акцент на регіональній автономії та розвитку місцевих програм. Практики провідних країн ЄС демонструють високу ефективність багаторівневих партнерств між державними інституціями, громадськими організаціями, спортивними федераціями та освітніми закладами [24].

Важливою складовою міжнародного досвіду є діяльність Міжнародного паралімпійського комітету (IPC), зокрема програма Para Sport for Development, що охоплює понад 160 країн і сприяє розвитку адаптивного спорту на всіх рівнях – від масових занять до підготовки спортсменів високого класу. Відповідно до даних IPC, понад 400 тисяч дітей у світі вже залучено до параспортивних програм, а більш ніж 3700 спортсменів отримали підтримку у межах міжнародних проєктів. Програма включає навчання тренерів, розвиток класифікаційних систем, організацію регіональних тренувальних таборів, забезпечення обладнанням та підтримку формування національних параспортивних структур [25].

Підхід IPC підкреслює необхідність взаємодії між державними органами, спортивними федераціями та громадськими організаціями, а також важливість створення адаптивних можливостей на рівні місцевих громад.

У країнах Північної Америки, Європи та Азії помітною є роль технологічних інновацій – від використання біонічних протезів та індивідуалізованих спортивних крісел до сенсорних систем для спортсменів із

порушеннями зору та 3D-друку спеціалізованого обладнання. Сучасні мобільні додатки, системи відстеження рухової активності та штучний інтелект активно застосовуються в тренувальному процесі, сприяючи індивідуалізації навантажень і підвищенню якості підготовки. У країнах-лідерах (Канада, Австралія, Велика Британія, Німеччина) такі технології інтегровані у державні та муніципальні програми розвитку адаптивного спорту.

Зарубіжні моделі також приділяють значну увагу формуванню інклюзивної спортивної інфраструктури. У багатьох країнах діють стандарти універсального дизайну для спорткомплексів, басейнів, відкритих спортивних майданчиків, що забезпечують фізичну доступність та рівні умови для занять осіб з різними порушеннями здоров'я. Ці стандарти нерозривно пов'язані з державними програмами фінансової підтримки інклюзивних проєктів та грантів для місцевих громад.

Таким чином, зарубіжний досвід підкреслює, що ефективний розвиток адаптивного спорту передбачає поєднання нормативного регулювання, інституційної взаємодії, наукового супроводу, інновацій та фінансової підтримки. Порівняно з міжнародними практиками, Україна має потужний фундамент, однак потребує посилення міжвідомчої координації, розширення інклюзивних програм, модернізації спортивної інфраструктури та впровадження інноваційних технологій у сферу фізичної культури, спорту та реабілітації осіб з інвалідністю.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що Україна має сформовану нормативно-правову та організаційну основу для розвитку фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю, яка охоплює законодавчі акти, державні стратегії та діяльність мережі закладів «Інваспорт». Оновлення законодавства у 2025 році, зокрема виокремлення адаптивного спорту як самостійного напрямку державної політики, створило передумови для подальшої модернізації галузі та приведення її у відповідність до міжнародних підходів. Утім, порівняння з європейськими

моделями та міжнародними практиками показало, що українська система потребує подальшого вдосконалення у сферах міжвідомчої координації, розвитку інклюзивної інфраструктури, застосування інноваційних технологій та розширення можливостей масового залучення осіб з інвалідністю до фізичної активності. Зарубіжний досвід демонструє, що найбільш ефективними є моделі, побудовані на багаторівневих партнерствах, сталому фінансуванні, системній підготовці кадрів та інтеграції універсального дизайну у всі елементи спортивної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні ефективності реалізації оновлених програмно-нормативних механізмів розвитку адаптивного спорту на державному та регіональному рівнях, аналізі взаємодії між сектором охорони здоров'я, освіти, соціального захисту та спортивними інституціями, а також у дослідженні можливостей інтеграції кращих європейських і світових практик в український контекст.

Список використаних джерел

1. Ворона В., Лазоренко С., Петренко Н. Аналіз планування фізкультурно-спортивної діяльності осіб з інвалідністю в Україні у 2020–2024 роках. *Олімпійський та паралімпійський спорт*. 2024. 2, 16-22. <https://doi.org/10.32782/olimpspu/2024.2.3>
2. Латенко С.Б., Хіміч І.Ю. Використання технічних засобів асистивних технологій в адаптивному спорті ветеранів війни. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2025. Серія 15, 3К (188), 186-190. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03k\(188\).41](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03k(188).41)
3. Лаврін Г., Ангелюк І., Осіп Н., Хома О., Кучер Т. Адаптивний баскетбол на кріслах колісних у системі фізичної та психосоціальної реабілітації ветеранів війни. *Спортивні ігри*. 2026. (2(40), 5-12. <https://doi.org/10.15391/si.2026-2.01>

4. Козаченко Л., Костирко А. Організація фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю на регіональному рівні і в умовах сьогодення. *Modern Economics*. 2021. 28, 40-46. [https://doi.org/10.31521/modecon.V28\(2021\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V28(2021)-06)
5. Саннікова М. Правове регулювання фізичної культури та спортивної діяльності в Україні. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2018. 5(67), 33-38. <https://doi.org/10.15391/sns.v.2018-5.005>
6. Забеліна Т. Адаптивний спорт в Україні: нові можливості для осіб з інвалідністю (на базі Закону № 9485 від 17.04.2025 р.). 2025. URL: <https://xn--80abnquv.xn--j1amh/blog/zakon-ukraini-pro-adaptivnij-sport--9485>
7. Откидач В. С., Сущенко Л. П., Ключник В. В., Подгаєцький А. В., Кузьменко В. Ю., Мерзлікіна О. А. Розвиток адаптивного спорту в Україні. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2026. Серія 15, (12(199)), 158-162. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.12\(199\).32](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.12(199).32)
8. Митчик О. П., Курчаба О.Є., Тарасюк В. Й., Кліш І. С. Місце та роль адаптивного спорту у сучасному українському суспільстві. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*, 2024. Серія 15, (5 (178)), С. 117-121. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5\(178\).24](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5(178).24)
9. Юшковська О. Г., Кіціс А. Г. Застосування адаптивного спорту у системі реабілітації ветеранів з ампутаціями нижніх кінцівок. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2024. № 1. С. 234-241. doi: <https://doi.org/10.32652/spmed.2024.1.234-241>.
10. Маринич В., Когут І. Статистична інформація як ключовий чинник впровадження інклюзивності фізкультурно-спортивної роботи в закладах позашкільної освіти. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2023. (2), 94-99. <https://doi.org/10.32652/spmed.2023.2.94-99>

11. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%20%20ba/96-%20%20b2%20d1%80#text>
12. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3809-ХІІ. Законодавство України : база даних / Верхов. Рада України. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
13. Абрамов В.В, Бублій М.В. Спортивно-оздоровчий туризм для інвалідів як новий вид адаптаційного спорту в країні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. 8, 5-6. URL: <https://lnk.ua/f2i1sUQ27>
14. Про створення Українського та обласних центрів інвалідного спорту: Постанова Міністерства України у справах молоді і спорту від 14 січ. 1993 р. № 29/п-2/6 / М-во України у справах молоді і спорту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-93#text>
15. Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт». Описовий звіт про стан та розвиток фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні за результатами статистичної звітності (форма № 2-ФК) станом на 01.01.2019 р. Київ, 2019. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Invasport/Rezultaty_dijalnosti/2019-1pdf.pdf
16. Національний комітет спорту інвалідів України : веб-сайт. URL: <https://paralympic.org.ua/ua>
17. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089. Законодавство України : база даних / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>
18. В Україні створюється ефективна система розвитку адаптивного спорту. Законодавство України : база даних / Верховна Рада України. 2025. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/261092.html>

19. Верховна Рада підтримала розвиток адаптивного спорту: нові можливості для кожного українця. Нормативно-правова база / Міністерство молоді та спорту України. 2025. URL: <https://mms.gov.ua/news/verkhovna-rada-pidtrymala-rozvytok-adaptyvnoho-sportu-novi-mozhlyvosti-dlia-kozhnoho-ukraintsia>
20. Деякі питання щодо індивідуальних програм реабілітації осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 р. № 1021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2025-%D0%BF#Text>
21. Реабілітація: права та гарантії, шляхи реалізації – 2025. Довідник. Національна асамблея людей з інвалідністю України. Київ, 2025. URL: <https://naiu.org.ua/archives/edition/reabilitacziya-prava-ta-garantiyi-shlyahy-realizacziyi-2025>
22. Global Disability Inclusion Report 2025. Global Disability Summit, 2025. URL: <https://www.globaldisabilitysummit.org/resource/global-disability-inclusion-report/>
23. UNICEF. Disability Inclusion Policy and Strategy (DIPAS) 2022–2030. New York: UNICEF, 2022. URL: https://www.unicef.org/media/134031/file/UNICEF_Disability_and_Inclusion_Strategy_2022_2030_Short_Version.pdf
24. European Parliament. Creating opportunities in sport for people with disabilities. EPRS Briefing, 2021. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/679096/EPRS_BRI\(2021\)679096_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/679096/EPRS_BRI(2021)679096_EN.pdf)
25. International Paralympic Committee. Para Sport for Development. 2026. URL: <https://www.paralympic.org/impact/para-sport-development>